

چالش‌های قانونی در پرستاری: از مسئولیت تا خطا

Dr. Ali Abbasi

BSN, MSN, Ph.D. in Nursing, Faculty Member, School of Nursing and
Midwifery, Shahrood University of Medical Science Tehran, Iran

Email: abbasi_msn@yahoo.com

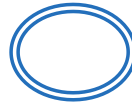
قوانین و مقررات حرفه‌ای در پرستاری

Rules and regulations in nursing

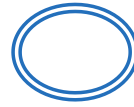
تعریف قانون

- ✓ قانون استانداردها یا قواعد تعیین شده مسلمی هستند که توسط حکومت اجرا می‌گردند و عمدتاً قصد دارند از حقوق عمومی حمایت کنند.
- ✓ **قانون در مراقبت‌های بهداشتی:** برای **حمایت از ارتقاء سلامت و حمایت از حقوق افراد و اصول اجتماعی تساوی و عدالت** قرار داده شده‌اند.
- ✓ **نکته مهم:** هدف قانون، تنبیه پرستار نیست؛ بلکه حفظ ایمنی بیمار، کاهش خطا، و حفاظت از پرستار و سازمان در برابر پیامدهای حقوقی است.

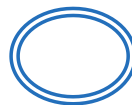

ضرورت آگاهی از مفاهیم قانونی و حقوقی

- ✓ ۱- پرستاران اطمینان یابند که بر طبق اصول قانونی کار می کنند.
- ✓ ۲- پرستاران حرفه ای باید محدودیت های قانونی را که عملکرد روزانه آنها را تحت تاثیر قرار می دهد، بشناسد.
- ✓ ۳- از عواقب حقوقی خطاهای پرستاری آگاهی یابند.
- ✓ ۴- درک قانون و محدودیت های آن موجب قضاوت صحیح، تصمیم گیری خردمندانه، اطمینان یافتن از حصول ایمنی و ارائه مراقبت های پرستاری مناسب خواهد شد.

پیشگیری از درگیری‌های قانونی

➤ رعایت استانداردهای خدمات پرستاری

➤ ارتباطات حرفه ای موثر

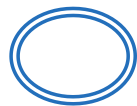
➤ رعایت اصول اخلاق حرفه ای

➤ آموزش به بیمار

➤ اصول ثبت و گزارش دهی (تنها شاهد خاموش)

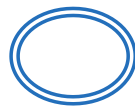
استانداردهای خدمات پرستاری

✓ **تعریف:** استانداردهای پرستاری توافقی‌هایی هستند که جهت سنجش فعالیت‌ها به کار می‌روند و موجب تعیین انتظارات برای مراقبت‌های پرستاری موثر و ایمن می‌شوند.

اصول توسعه استانداردهای حرفه‌ای

۱- پرستاران **مسئول** کلیه تصمیم‌گیری‌ها و اعمال خویش هستند.

۲- مددجویان **کانون مرکزی** خدمات حرفه‌ای پرستاران و **مشارکت‌کننده فعال** در فرایند تصمیم‌گیری مراقبت خودشان هستند.

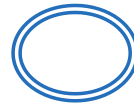
۳- هدف از کار حرفه‌ای، دستیابی به **بهترین برآیند ممکن برای مددجو**ست.

۴- پرستاران باید بصورت **مداوم کسب صلاحیت حرفه‌ای** را با دانش و تجربه بیشتر ارتقاء بخشند.

۵- استانداردها **معیارهای عملی** را برای پرستاران نشان می‌دهند.

استانداردهای حرفه‌ای

۱- پاسخگویی Accountability

۲- کسب صلاحیت مداوم Continuing Competence

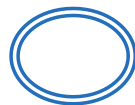
۳- اخلاق حرفه‌ای Ethics

۴- کاربرد دانش Knowledge Application

۵- رهبری Leadership

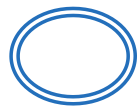
۶- ارتباطات حرفه‌ای Professional Relationships

مسئولیت‌های پرستاران

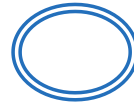
- آگاهی از موارد قانونی و قوانین و مقررات
- آگاهی از قوانین استخدامی، شرح وظایف و اهداف سازمان
- آگاهی از مواردی که بعنوان **قصور** در حرفه پرستاری شناخته شده‌اند
- آگاهی از قوانین **شهادت دادن** در مورد حوادث
- آگاهی از قوانین مربوط به **خودداری** از مراقبت و درمان

مسئولیت‌های پرستاران ...

- مهارت در استفاده از ابزار و تجهیزات مورد نیاز
- رعایت استاندارد مراقبت
- آشنایی با استاندارد محیط فیزیکی
- حضور مداوم بر بالین بیمار
- صرفه‌جویی در وسایل و امکانات بیمارستان
- ارتباطات حرفه‌ای با همکار، مافوق، سایر اعضای تیم درمان و بیمار

حقوق پرستاران

۱- ارائه خدمت منطبق با شرح وظایف و محدوده‌ی قانونی

۲- ارائه خدمت در محیطی ایمن و مجهز به امکانات فیزیکی و پرسنلی و تجهیزات لازم

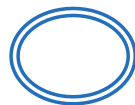
۳- شرکت در دوره‌های **آشناسازی** با بخش در مورد شیوه‌ها و رویه‌های درمانی در بدو ورود

به بخش مورد نظر

۴- **رد انجام وظایفی** که خارج از شرح وظایف وی است.

۵- **حق عدم مشارکت** در اقدامات غیراخلاقی و غیرحرفه‌ای

حقوق پرستاران ...

۶- حق آگاه شدن پرستار از تشخیص بیمارانش

۷- حق دریافت حمایت پزشکی یا سیستم ارجاعی در موقعیت‌های اورژانسی

۸- ارائه خدمت در محیطی ایمن و به دور از ارباب و تهدید و دخالت

۹- مذاکره با کارفرما در مواردی مانند آموزش مداوم حرفه‌ای که به طور مستقیم به مسئولیت

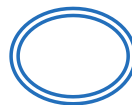
حرفه‌ای‌اش مربوط می‌شود.

۱۰- مشارکت کامل در تعیین خط مشی، برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌هایی که به درمان و

مراقبت بیمار مربوط است.

حقوق پرستاران ...

۱۱- **حمایت و حفاظت** بیماران و پرسنلی که مسئولیت آنها به پرستار سپرده شده است.

۱۲- **اعتراض به جا:**

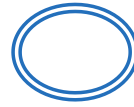
✓ کارفرما به موقع و کتبی آگاه شده باشد.

✓ مداخله ای در ایمنی بیمار نداشته باشد و سبب از هم گسیختگی درمان و مراقبت بیمار نشود.

۱۳- حق داشتن **راهنماهای مکتوب** و رویه های محیط کار

۱۴- **رد انجام کاری** که در شرح وظایف وی می باشد، ولی بیمار مخالف آن است.

قصور پرستاری Nursing Malpractice

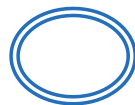

- ❖ قصور به معنی کوتاهی از انجام استانداردهای مراقبتی و پرستاری است. مبنای این استانداردها مصوبات وزارت بهداشت و درمان است.
- ❖ چنانچه مراقبت ارائه شده کمتر از استانداردها و یا خارج از حد وظایف باشد، قصور تلقی می گردد.

✓ ۱- سهل انگاری Negligence

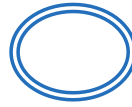
✓ ۲- سوء رفتار حرفه ای Nursing Professional Misconduct

سهل انگاری Negligence

- ۱- بی مبالاتی (غفلت) Act omission: خطایی است که از اهمال، فراموشی و بی توجهی یا به عبارتی ترک فعل ناشی می شود. یا ترک فعلی که از نظر فنی و علمی انتظار انجام آن می رود (شایعترین نوع) مثال: فراموش کردن پایش علائم حیاتی یا ثبت نکردن دارو.
- ۲- بی احتیاطی Act Commission: انجام فعلی که نباید انجام می شد (تزریق داروی عضلانی بصورت وریدی).
- ۳- عدم مهارت Not Experience: فرد تجربه و مهارت انجام کار را ندارد.
- ۴- عدم رعایت نظامات دولتی (عدم رعایت و اجرای کلیه قوانین، بخشنامه ها و دستورالعمل های مقامات .....) مثل جراحی در مطب یا تزریق سفتریاکسون برخلاف آیین نامه

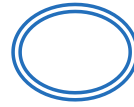
سوء رفتار حرفه‌ای یا تخلف Nursing Professional Misconduct

❖ از نظر قانونی، این تخلفات جرم محسوب نشده و مجازاتی در قانون برای آن مشخص نگردیده است، اما صاحبان حرف وابسته به خاطر تعهدی که دارند، ملزم به رعایت آن برای حفظ شئون حرفه‌ای خود هستند.

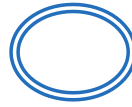
❖ بر حسب تشخیص هیئت تجدید نظر استانی، توییح شفاهی یا کتبی و محرومیت کوتاه یا طولانی از کار اعمال می‌شود.

Professional Misconduct

- ارتباطات ناپسند
- تبلیغات نابجا
- سوءاستفاده از روابط با بیماران
- اعتیاد و فساد اخلاقی
- سوء استفاده از تخصص و حرفه پزشکی

انواع جرائم

✓ **جرم عمد:** مرتکب با اختیار و اراده و با قصد معین و معلوم و داشتن شعور به ارتکاب آن

مبادرت ورزد.

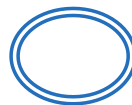
✓ **جرم شبه عمد:** مرتکب قصد انجام عمل مجرمانه را دارد، اما قصد نتیجه کسب شده را

ندارد. به عبارت دیگر از عمل مجرم، نتیجه ای حاصل شود که قصد مجرم نبوده است.

✓ **جرم غیر عمد (خطای محض):** عملی که مخالف موازین اخلاق یا قانون است و به علت

غفلت یا اشتباه و عدم احتیاط صورت گرفته نه عمد و سوء نیت (error)

انواع قصور

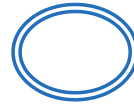
۱- خطاهای مهارتی: آسیب به بیمار هنگام رگ‌گیری یا تزریق

۲- خطاهای مربوط به دانش: عدم اطلاع از دوز دارو یا نحوه تجویز

۳- خطاهای قانونی: در گزارش و ثبت نمودن

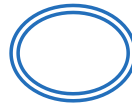

شرایط عدم قصور در امور پزشکی

- ✓ اقدامات پزشک یا تیم درمانی، قانونی باشد.
- ✓ قصد درمان داشته باشد (عدم سوءنیت).
- ✓ اقدامات اخلاقی و مشروع باشد.
- ✓ موازین علمی پزشکی در انجام اقدامات رعایت شده باشد.
- ✓ اخذ رضایت از بیمار یا اولیاء یا سرپرستان وی
- ✓ اخذ براءت نامه

شرایط لازم برای احراز قصور Four D's.

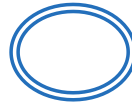
۱- داشتن وظیفه یا مسئولیتی در قبال بیمار (Duty)

۲- کوتاهی در اجرای وظیفه یا مسئولیت فوق (Dereliction or Breach of Duty)

۳- آسیب و ضرر جسمی یا روانی به بیمار در نتیجه کوتاهی نمودن (Damage)

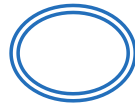
۴- محرز شدن ارتباط بین آسیب و خطا یا رابطه سببیت (Direct causation)

انواع قصور پرستاری

- ✓ انجام فعالیت خارج از حیطه کاری
- ✓ عدم ثبت کارهای انجام شده
- ✓ تجویز اشتباه داروها
- ✓ عدم گزارش دهی بی درنگ وضعیت بحرانی بیمار به پزشک مسئول
- ✓ خطاهای دارویی

انواع قصور پرستاری...

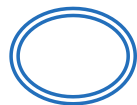
- ✓ بکارگیری افراد غیر حرفه ای برای انجام کارهای تخصصی
- ✓ اشتباهات داروئی منجر به صدمه
- ✓ فلبیت در اثر اشتباهات تزریق داخل وریدی
- ✓ تخلف در مقررات استفاده از داروها بخصوص **مخدرها**
- ✓ سوختگی مددجو ناشی از تجهیزات، استحمام یا ریختن مایعات یا غذای داغ
- ✓ **سقوط** منجر به آسیب مددجو
- ✓ **کوتاهی** در استفاده از روش‌های آسپتیک در هنگام لزوم

انواع قصور پرستاری ...

- ✓ عدم ثبت تماس‌ها با پزشک (ساعت، تاریخ، ...)
- ✓ عدم اطمینان از صحت دستور پزشک
- ✓ پذیرفتن مسئولیت‌هایی که تبحر ندارد
- ✓ امضای موارد مشکوک
- ✓ عدم گزارش‌دهی هرگونه دستور مشکوک
- ✓ جدی نگرفتن شکایت بیمار از درد (تسکین درد، حق قانونی بیمار و یک الزام اخلاقی است)
- ✓ عدم کسب رضایت برای انجام هر درمانی برای بیمار
- ✓ افشای اسرار بیمار بصورت غیر قانونی

انواع قصور پرستاری...

- ✓ عدم استفاده از محدودیت‌های فیزیکی
- ✓ عدم گزارش وسایل معیوب
- ✓ اشتباه در شمارش گازها، وسایل یا نیدل‌ها در هنگام جراحی
- ✓ کوتاهی در ارائه گزارش یا تحویل گزارش ناقص به شیفت بعدی
- ✓ کوتاهی در کنترل کامل وضعیت بیمار
- ✓ کوتاهی در گزارش تغییرات مهم وضعیت مددجو به پزشک

جهل به قانون:

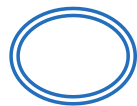
جهل به قانون رفع مسئولیت نمی کند.

بیشترین خطای پزشکی

در هنگام تعویض شیفت‌ها ایجاد می‌گردد.

خطاهای پزشکی

✓ خطاهای پزشکی می تواند عامل مرگ و میر باشد (شایع)

✓ خطاهای داروئی: شایعترین خطای بیمارستانی - عامل انسانی شایعترین علت

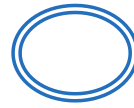
خطاهای داروئی

✓ تشابه داروئی: شایعترین خطای داروئی

✓ خطاها در فصل زمستان (شب طولانی تر از روز) و ساعات آخر شیفت ها و

شیفت های متوالی بیشتر است.

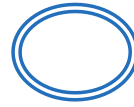
نمونه‌های پرونده کیفری پرستاران در نظام قضایی کشور (مورد اول)

❖ کودک مبتلا به بیماری مادرزادی قلبی و عروقی در بیمارستان تحت عمل جراحی قرار می‌گیرد و پس از ترخیص از بیمارستان، چندین نوبت در بیمارستان کودکان به علت مشکلات تنفسی بستری شده و تحت عمل جراحی قرار می‌گیرد.

❖ والدین کودک ضمن مراجعه به مجتمع قضایی رسیدگی به جرائم پزشکی، مدعی می‌گردند در طی بستری شدن در بیمارستان اولیه، فرزندشان دچار عارضه مغزی شده و نیز به علت رگ‌گیری نامناسب از ناحیه سر و نشت داروهای درمانی، دچار عدم رویش مو در آن ناحیه شده است.

نمونه‌های پرونده کیفری پرستاران در نظام قضایی کشور (مورد اول) ...

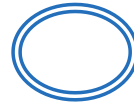

❖ کمیسیون پزشکی با دعوت از والدین کودک و کادر درمانی و اخذ اظهارات آنان، اعلام می‌نماید که جراحی طبق قوانین و مقررات صورت گرفته و عارضه مغزی حادث شده، ناشی از ذات بیماری کودک و از عوارض اختلال عملکرد قلبی می‌باشد که ارتباطی با تیم جراحی ندارد، ولی در خصوص ضایعه پوستی حادث شده به علت عدم نظارت کافی در محل رگ‌گیری ناحیه سر، سرپرستار و پرستاران مسئول بیمار مرتکب قصور گردیده‌اند.

❖ سرپرستار و پرستاران بیمار به دلیل بی‌مبالاتی (ترک عملی که باید انجام می‌دادند)، مسئول شناخته شدند.

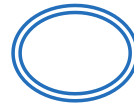
❖ سرپرستان و پرستاران به شعبه بازرسی احضار و با صدور قرار قانونی آزاد گردیدند. در نهایت برای پزشکان به دلیل عدم احراز قصور، قرار منع پیگرد و برای پرستاران خاطی قرار مجرمیت و کیفرخواست، صادر گردید.

نمونه‌های پرونده کیفری پرستاران در نظام قضایی کشور (مورد دوم)

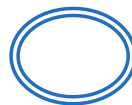
- ❖ خانم ۴۴ ساله به علت تشدید خونریزی رحم و فیبروم رحمی، در بیمارستان تحت عمل جراحی هیستریکتومی قرار می‌گیرد و طی نیم ساعت با شروع تزریقات وریدی و سوزش قفسه سینه، دچار اختلال سطح هوشیاری و همودینامیک شده و به کما می‌رود. وی با احیاء و انتقال به ICU، در نهایت طی ۵ روز دچار مرگ مغزی می‌گردد.
- ❖ کمیسیون پزشکی این گونه اعلام نظر می‌نماید: طبق مدارک ارائه شده پزشک معالج، دستور تزریق آمپول مترونیدازول را داده بوده است و پرستار مسئول، اشتباها به جای آمپول مترونیدازول، آمپول سولفات منیزیم تزریق کرده است که منجر به بروز عوارض و ایست قلبی تنفسی شده است.
- ❖ پرستار مربوطه با تزریق داروی غیر مرتبط، بی‌احتیاطی کرده، که منجر به مرگ بیمار شده است.
- ❖ پرستار خاطی احضار گردیده، با تفهیم اتهام و صدور قرار تامین وثیقه، آزاد شده است.

نمونه‌های پرونده کیفری پرستاران در نظام قضایی کشور (مورد سوم)

- ❖ متوفی فردی ۳۴ ساله، مورد شناخته شده بیماری روانپزشکی و سوء مصرف مواد مخدر که تحت درمان دارویی قرار می‌گیرد، به دنبال شدت علائم بی‌قراری و پر خاشگری، در بخش روانپزشکی بستری گشته و تحت درمان قرار می‌گیرد. بعد از یک روز بیمار به دنبال ایست قلبی تنفسی فوت می‌نماید.
- ❖ کمیسیون اولیه اعلام می‌کند پزشک مربوطه، به لحاظ تجویز دارو قبل از ویزیت بیمار و عدم ارائه دستورات لازم پرستاری، مقصر اعلام می‌گردد و قصوری متوجه کادر پرستاری نمی‌داند، که مراتب مورد اعتراض قرار گرفته و کمیسیون بالاتر به این شرح اعلام نظر می‌نماید: پزشک مربوطه به لحاظ پذیرش بیمار بدون ویزیت حضوری اولیه و عدم ارائه دستورات لازم پرستاری، **کادر پرستاری شیفیت مورد نظر به لحاظ عدم انجام به موقع اقدامات درمانی لازم** و مسئول فنی بیمارستان به لحاظ عدم پیش بینی و به کارگیری تمهیدات و دستورالعمل‌های لازم در خصوص چگونگی پذیرش، مقصر اعلام می‌گردند.

نمونه‌های پرونده کیفری پرستاران در نظام قضایی کشور (مورد سوم) ...

❖ دادسرا برای پزشک، کادر پرستاری و مسئول فنی بیمارستان، به اتهام مشارکت در قتل

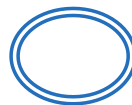
غیر عمدی، کیفرخواست صادر می‌کند.

❖ دادگاه با تعیین وقت و استماع اظهارات متهمان، برای نامبردگان جزای نقدی و دیه تعیین

می‌نماید. به عبارت دیگر دادگاه مجازات حبس ماده ۶۱۶ کتاب تعزیرات را تبدیل به

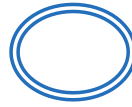
جزای نقدی و اصل فردی کردن مجازات‌ها را در خصوص متهمان رعایت نموده است.

مزایای گزارش خطا

- ✓ پیشگیری از بروز مجدد خطا
- ✓ کاهش عوارض خطای پیش آمده
- ✓ آرامش روانی فرد خاکی
- ✓ کمک به مدیریت خطاها
- ✓ افزایش اعتماد بیمار به کادر درمان
- ✓ افزایش رضایت بیماران
- ✓ افزایش کیفیت مراقبتی درمانی
- ✓ کاهش هزینه

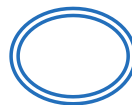
اقدامات صحیح برای پیشگیری از خطا

- ❖ ثبت و مستندسازی کلیه اقدامات انجام شده، گزارش دهی به موقع و صحیح
- ❖ بیمه مسئولیت مدنی برای تمام افراد تیم درمانی
- ❖ آگاهی از قوانین و مقررات موجود و رعایت آن در تمام موارد
- ❖ ارائه خدمات استاندارد و ایمن
- ❖ به روز بودن دانش
- ❖ قبول کارها در حد وظائف با رعایت نکات لازم

سه اصل مهم در پیشگیری از خطا

❖ کار در محدوده شرح وظائف

❖ رعایت استاندارد در انجام کار

❖ حداکثر کوشش در انجام وظائف

نتیجه‌گیری

«در پرستاری، هر خطا الزاماً جرم نیست؛ اما هر خطا می‌تواند پیامد بالینی، اخلاقی، حرفه‌ای و گاهی حقوقی داشته باشد. بهترین دفاع پرستار و مدیر پرستاری، رعایت استاندارد، مستندسازی دقیق، ارتباط مؤثر و تصمیم‌گیری مبتنی بر ایمنی بیمار است.»

با تشکر از توجه شما

